

NASTAVNI PLANOVI I PROGRAMI NA EKONOMSKOM FAKULTETU I UKLJUČIVANJE U BOLONJSKE PROCESSE

Prof. dr Marin Gužalić, prodekan,
Ekonomski fakultet u Brčkom

Zašto je bitna tema Nastavni planovi i programi na Ekonomskom fakultetu i uključivanje u Bolonjske procese, da se o njima raspravlja na okruglom stolu posvećenom 120 godina razvoja ekonomske misli u Brčkom?

Zato što je to jedna celina suštinskog procesa transformacije obrazovanja u narednom periodu a uključuje dosadašnja dostignuća u toj oblasti. Naš budući rad u procesu transformacije se mora oslanjati na holizam i neodređenost – osnovu savremene nauke i Bolonjskih procesa u obrazovanju.

Holizam kao pojam "znači da su brojni individualni delovi nekog kvantnog sistema tako potpuno integrirani da se ponašaju kao jedna jedinstvena celina. Granice individualnih fotona (čestica svetlosti) u laserskom zraku se, na primer, toliko poklapaju da se zrak ponaša kao da je prisutan samo jedan ogroman foton. " Nastavni planovi i programi moraju postati taj "ogroman foton" – jezgro svetlosti znanja koje će završeni student Ekonomskog fakulteta u Brčkom poneti sa sobom u odrednice života u Evropskoj uniji ili u evropskoj regiji.

Princip neodređenosti (Hajzenberg) predstavlja osnovu kvantne teorije, pri čemu kvantna stvarnost je sama po sebi ispunjena beskonačnim potencijalom (beskonačnim istinama). Naša saznanja idu samo do nivoa nekih aspekata istine. "Kao posmatrači, mi smo uključeni u sukreativan dijalog sa onom pozadinskom stvarnošću i ono što vidimo zavisi od pitanja koja postavljamo. Istina nije ograničena ili neodređena, ali naša gledišta na nju uvek jesu."

Ekonomski fakultet u Brčkom od svog osnivanja – 1. novembra 1976. godine do danas vršio je transformaciju osnovnih studija i programa. Osnovne studije na Ekonomskom fakultetu u Brčkom traju četiri godine, odnosno osam semestara. Važeći programi i planovi na Ekonomskom fakultetu u Brčkom su rezultat globalnih tendencija i potreba Fakulteta usvojenih na organima Fakulteta tokom 2000-te godine, i primenjuju se od školske 2000/1. godine. Oni obuhvataju studiranje na fakultetu na tri smera:

1. Računovodstvo i finansije
2. Menadžment
3. Poslovna informatika

Preuzete obaveze o implementaciji određenih oblasti u nastavne planove i programe pred međunarodnom zajednicom, Ekonomski fakultet u Brčkom je uvodio tokom 2001, 2002. i 2003. godine, što su određeni organi – predstavnici međunarodne zajednice verifikovali. U školskoj 2003/4. godini Fakultet je pristupio eksperimentalnoj primeni pojedinih odredbi Bolonjske deklaracije o uvođenju jednosemestralnih predmeta na svim godinama studija. To je sa sobom nosilo određene podsticaje za studente i nastavu, ali i određene probleme kod organizovanja nastave i procesa ispitivanja.

Postojeći planovi i programi na Fakultetu obuhvataju:

1. Zajedničku nastavu na I i II godini	17 predmeta
2. Usmerenu zajedničku nastavu na III i IV godini	8 predmeta
3. Usmerenu odvojenu nastavu po smerovima na III i IV godini	7 predmeta
SVEGA	32 PREDMETA + (14)

Od svih predmeta nastava Engleskog jezika se odvija tokom četiri godine studija, a polaže se nakon odslušanog četvrtog semestra – druge godine, odnosno posle osmog semestra – četvrte godine. Sa drugim karakteristikama je predmet fizičko vaspitanje, koji se u obliku vežbi izvodi na prvoj godini studija. Pregled planova i programa na svim godinama studija sa nedeljnim fondom časova daje se u narednim tabelama – 1.

Zajednička nastava I i II godine studija; 2. Usmerena zajednička nastava; 3. Usmerena odvojena nastava 3. 1 Smer: Menadžment, 3. 2 Smer: Računovodstvo i finansije, 3. 3 Smer: Poslovna informatika.

1. ZAJEDNIČKA NASTAVA I i II GODINE STUDIJA

PREDMETI	SEMESTAR			
	I	II	III	IV
1. Politička ekonomija	2+1	2+1		
2. Sociologija	2+1	2+1		
3. Ekonomika preduzeća	2+1	2+1		
4. Informatika	2+2	2+2		
5. Računovodstvo	2+2	2+2		
6. Matematika	2+2	2+2		
7. Privredno pravo	2+1	2+1		
8. Engleski jezik I	1+2	1+2	1+2	1+2
9. Fizičko vaspitanje	0+2	0+2		
10. Makroekonomska analiza			2+1	2+1
11. Upravljačko računovodstvo			2+2	2+2
12. Statistika			2+2	2+2
13. Marketing			2+1	2+1
14. Programiranje			2+2	2+2
15. Menadžment			2+1	2+1
16. Finansije			2+1	2+1
17. Engleski jezik I			1+2	1+2
Ukupno časova sedmično	15+14	15+14	15+14	15+14

2. USMERENA ZAJEDNIČKA NASTAVA

PREDMETI	SEMESTAR			
	V	VI	VII	VIII
1. Međunarodni marketing	2+1	2+1		
2. Međunarodna ekonomija	2+1	2+1		
3. Poreski sistem i politika	2+1	2+1		
4. Upravljanje poslovnim procesima	2+1	2+1		
5. Engleski jezik II	1+2	1+2	1+2	1+2
6. Upravljanje ljudskim resursima			2+1	2+1
7. Preduzetništvo			2+1	2+1
8. Upravljanje organizacionom strukturom preduzeća			2+1	2+1
Ukupno časova sedmično	9+6	9+6	7+5	7+5

3. USMERENA ODVOJENA NASTAVA

3. 1. SMER: MENADŽMENT

PREDMETI	SEMESTAR			
	V	VI	VII	VIII
1. Poslovne finansije	2+2	2+2		
2. Projektni menadžment	2+1	2+1		
3. Strategijski menadžment	2+2	2+2		
4. Upravljanje investicijama i projektima			2+2	2+2
5. Kvantitativne metode u odlučivanju			2+2	2+2
6. Informacioni sistemi za podršku odlučivanju			2+1	2+1
7. Menadžment proizvodnje			2+1	2+1
Ukupno časova sedmično	6+5	6+5	8+6	8+6

3. 2. SMER: RAČUNOVODSTVO I FINANSIJE

PREDMETI	SEMESTAR			
	V	VI	VII	VIII
1. Poslovne finansije	2+2	2+2		
2. Računovodstvo troškova	2+2	2+2		
3. Računovodstvo za preduzetnike	2+2	2+2		
4. Teorija i analiza bilansa			2+2	2+2
5. Revizija finansijskih izvještaja			2+1	2+1
6. Računovodstveni informacijski sistemi			2+2	2+2
7. Međunarodne finansijske institucije			2+1	2+1
Ukupno časova sedmično	6+6	6+6	8+6	8+6

3. 3. SMER: POSLOVNA INFORMATIKA

PREDMETI	SEMESTAR			
	V	VI	VII	VIII
1. Programski jezici	2+2	2+2		
2. Projektovanje informacionih sistema	2+2	2+2		
3. Poslovni informacijski sistemi	2+1	2+1		
4. Elektronsko poslovanje			2+2	2+2
5. Računarske mreže			2+1	2+1
6. Baze podataka			2+2	2+2
7. Tehnološki sistemi i zaštita okoline			2+1	2+1
Ukupno časova sedmično	6+5	6+5	8+6	8+6

NASTAVNI PREDMETI PO SMEROVIMA I GODINAMA STUDIJA

PRVA GODINA STUDIJA

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	I i II SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBE
Politička ekonomija	2	1
Sociologija	2	1
Ekonomika preduzeća	2	1
Informatika	2	2
Računovodstvo	2	2
Matematika	2	2
Privredno pravo	2	1
Engleski jezik I	1	2
Ukupno časova sedmično	15	12

DRUGA GODINA STUDIJA

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	III i IV SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBE
1. Makroekonomska analiza	2	1
2. Upravljačko računovodstvo	2	2
3. Statistika	2	2
4. Marketing	2	1
5. Programiranje	2	2
6. Menadžment	2	1
7. Finansije	2	1
8. Engleski jezik I	1	2
Ukupno časova sedmično	15	12

TREĆA GODINA STUDIJA - SMER: MENADŽMENT

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	V i VI SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Međunarodni marketing	2	1
2. Međunarodna ekonomija	2	1
3. Poreski sistem i politika	2	1
4. Upravljanje poslovnim procesima	2	1
5. Engleski jezik II	1	2
6. Poslovne finansije	2	2
7. Projektni menadžment	2	1
8. Strategijski menadžment	2	2
Ukupno časova sedmično	15	11

ČETVRTA GODINA STUDIJA - SMER: MENADŽMENT

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	VII I VIII SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Engleski jezik II	1	2
2. Upravljanje ljudskim resursima	2	1
3. Preduzetništvo	2	1
4. Upravljanje organizacionom strukturom preduzeća	2	1
5. Upravljanje investicijama i projektima	2	2
6. Kvantitativne metode u odlučivanju	2	2
7. Informacioni sistemi za poslovno odlučivanje	2	1
8. Menadžment proizvodnje	2	1
Ukupno časova sedmično	15	11

TREĆA GODINA STUDIJA - SMER: RAČUNOVODSTVO I FINANSIJE

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	V I VI SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Međunarodni marketing	2	1
2. Međunarodna ekonomija	2	1
3. Poreski sistem i politika	2	1
4. Upravljanje poslovnim procesima	2	1
5. Engleski jezik II	1	2
6. Poslovne finansije	2	2
7. Računovodstvo troškova	2	1
8. Računovodstvo za preduzetnike	2	2
Ukupno časova sedmično	15	11

ČETVRTA GODINA STUDIJA - SMER: RAČUNOVODSTVO I FINANSIJE

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	VII I VIII SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Engleski jezik II	1	2
2. Upravljanje ljudskim resursima	2	1
3. Preduzetništvo	2	1
4. Upravljanje organizacionom strukturom preduzeća	2	1
5. Teorija i analiza bilansa	2	2
6. Revizija finansijskih izveštaja	2	1
7. Računovodstveni informacioni sistemi	2	2
8. Međunarodne finansijske institucije	2	1
Ukupno časova sedmično	15	11

TREĆA GODINA STUDIJA - SMER: POSLOVNA INFORMATIKA

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	V I VI SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Međunarodni marketing	2	1
2. Međunarodna ekonomija	2	1
3. Poreski sistem i politika	2	1
4. Upravljanje poslovnim procesima	2	1
5. Engleski jezik II	1	2
6. Programski jezici	2	2
7. Projektovanje informacionih sistema	2	2
8. Poslovni informacioni sistemi	2	1
UKUPNO ČASOVA SEDMIČNO	15	11

ČETVRTA GODINA STUDIJA - SMER: POSLOVNA INFORMATIKA

PREDMETI	BROJ ČASOVA	
	VII I VIII SEMESTAR	
	PREDAVANJA	VEŽBI
1. Engleski jezik II	1	2
2. Upravljanje ljudskim resursima	2	1
3. Preduzetništvo	2	1
4. Upravljanje organizacionom strukturom preduzeća	2	1
5. Elektronsko poslovanje	2	2
6. Računarske mreže	2	1
7. Baze podataka	2	2
8. Tehnološki sistemi i zaštita okoline	2	1
Ukupno časova sedmično	15	11

Eksperimentalno, na Fakultetu se pristupilo uvođenju jednosemestralnih predmeta – jednog od uslova i preporuka iz Bolonjskog procesa, što u realnim uslovima znači:

I godina	4 predmeta
II godina	3 predmeta
III godina	2 predmeta
IV godina	7 predmeta

Ostali predmeti izvode se prema planu i programu tokom godine u dva semestra.

Nastavni proces je poveren osoblju u stalnom i honorarnom radnom odnosu.

	Stalno zaposleni	Honorarno angažovani	UKUPNO
Redovni profesori	1	10	11
Vanredni profesori	4	7	11
Docenti	2	3	5
Svega	7	20	27
Asistenti	2	6	8

Oni izvode nastavu za sledeći broj redovnih i vanrednih studenata na Fakultetu u poslednje tri godine:

ŠKOLSKA GODINA	STUDENTI		
	REDOVNI	VANREDNI	UKUPNO
2001/2.	391	170	561
2002/3.	482	224	706
2003/4.	638	302	940

Fakultet u svom nastavnom procesu nije uvodio poslediplomske studije, što u narednom periodu predstavlja dodatnu obavezu koja se mora uvesti u sistem studiranja na Fakultetu.

Fakultet je deo okruženja u kome postoji i funkcioniše, deleći sudbinu zaposlenih na univerzitetima u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine. Pripadajući Univerzitetu Srpsko Sarajevo, Ekonomski fakultet u Brčkom se trudio da dostojno reprezentuje Univerzitet u ovoj sredini.

Mnoge protivrečnosti društvenog okruženja se prelamaju u nastavnom procesu i na Ekonomskom fakultetu u Brčkom. To je deo realnosti. Realnost je da su procesi šireg okruženja – međunarodne zajednice, deo obaveza koje Univerzitet i Fakultet moraju realizovati. Obrazovanje je opšte dobro sa karakterističnim vrednostima za pojedinca i društvo. To je ono zrnje znanja koje završeni student nosi sa sobom, a primena principa neodređenosti je za konkretnog studenta obezbedila. U vremenu znanja i informacija ono zahteva uređeni sistem pravila i rokova u procese stvaranja jedinstvenog obrazovanog prostora – Bolonjski procesi, jer " Evropa Znanja je široko prihvaćena kao nezamenljiv faktor društvenog razvoja i neizostavna komponenta konsolidacije i obogaćenja evropskog građanskog prava sposobnog da pruži građanima neophodne nadležnosti za suočavanje s izazovima novog milenijuma, uz svest o zajedničkim vrednostima i pripadnosti istom društvenom i kulturnom prostoru " (Izvod iz Zajedničkog saopštenja Evropskih ministara obrazovanja).

Cilj stvaranja jedinstvenog obrazovnog prostora, nazvan Bolonjski proces, je promena kojom se obezbeđuje transparentnost u odnosu na druge obrazovne sisteme, tržište rada i studente. Time se ujednačavaju uslovi koji omogućavaju efikasnu pokretljivost studenata i profesora u Evropi – jezgra budućeg razvoja organizacija, regionalnih zajednica, društva i Evrope.

Lisabonska konvencija "obuhvata procenu kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja s ciljem priznavanja donošenja odluka ili na neki drugi način". Ona je rezultat napora vidljiv u Evropskim konvencijama o visokom obrazovanju od 1953 – 1990. godine:

- ETS br. 15: Evropska konvencija o priznavanju diploma čime se omogućava prijem na univerzitet (1953)
- ETS br. 49: Protokol Evropske konvencije o priznavanju diploma čime se omogućava prijem na univerzitet (1964)
- ETS br. 21: Evropska konvencija o priznavanju trajanja studija (1956)
- ETS br. 32: Evropska konvencija o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959)
- ETS br. 138: Evropska konvencija o opštem priznavanju trajanja univerzitetskih studija (1990),

od kojih je svaka na svoj način uvažavala realnost dinamičnih procesa u sistemu obrazovanja. One su služile kao podloga za uvođenje "kompetentnih" merila za priznavanjima dokumenata od strane legalnih institucija obrazovanja drugih država u zemljama Evrope. Tom procesu se priključila i UNESCO-va Konvencija o priznavanju studija, diploma i zvanja stečenih u visokom obrazovanju u zemljama koje pripadaju evropskoj regiji, 1979. godine.

U tom periodu visoko obrazovanje u Evropi se dramatično menjalo, a konvencije nisu uspevale da se prilagode tim promenama. Na državnom nivou dolazi do diverzifikacije visokog obrazovanja. Osim tradicionalnih državnih univerziteta, nastaju novi univerziteti, pri čemu nastaju različiti oblici usmerenog – kraćeg obrazovanja, koje nije tip univerzitetskog obrazovanja. Ove promene – diverzifikacija i profesionalizacija su uticale i na promene nastave u srednjem obrazovanju, što je stvorilo kompleksne odnose kod prijema i primene koncepta međunarodne ekvivalentnosti.

Takođe je došlo do značajnog povećanja broja privatnih institucija u oblasti obrazovanja. Sa stanovišta Lisabonske konvencije o priznavanjima ne radi se o tome na koji način se organizuje oblast visokog obrazovanja u evropskom regionu – privatna ili javna (društvena, državna) institucija "nego o tome da li postoje odrednice kojima se osigurava kvalitet nastave i kvalifikacija. Evropske konvencije ne sadrže nikakve odredbe kojima se pravi razlika između raznih institucija unutar državnog sistema" (Objašnjenje Lisabonske konvencije, tačka 5)

Programi visokog obrazovanja se u različitim državama definišu uže ili šire. Program visokog obrazovanja obuhvata "predmet studija ili grupu predmeta studija čije se različite komponente međusobno dopunjuju

kako bi studentu obezbedili kvalifikaciju visokog obrazovanja (Isto, str. 9). Pod programom se podrazumeva akademska oblast studija i potrebni uslovi, a "institucija" predstavlja organizacioni oblik u okviru kojeg se obezbeđuje visoko obrazovanje. Univerziteti su jedna od tih institucija koji imaju zadatak podučavanja i naučnog istraživanja na različitim nivoima u nizu naučnih disciplina. Postoje i druge institucije visokog obrazovanja: sa manje programa visokog obrazovanja, sa ciljem osposobljavanja studenata za posebne profesije ili u okviru ograničenog broja akedemskih oblasti.

Prema Lisabonskoj konvenciji o priznavanjima postoje dve vrste kvalifikacija:

- a) Visoka stručna sprema
- b) Kvalifikacija koja omogućava pristup visokom obrazovanju.

Visoka stručna sprema se odnosi na bilo koji dokument koji potvrđuje da je program visokog obrazovanja uspešno završen.

Kvalifikacija koja omogućava pristup visokom obrazovanju je bilo koji dokument koji potvrđuje uspešno okončanje programa – koje Strana potpisnica konvencije, smatra da osposobljava nosioca te kvalifikacije da učestvuje u procesu visokog obrazovanja. "Kvalifikacija" se upotrebljava i za stručnost, znanje i sposobnost koje se steknu kroz određeni program, pa dokument koji to potvrđuje.

Svedočanstva o visokoj stručnoj spremi imaju mnogo naziva: "diploma", "akademski stepen", "zvanje" i "uverenje" su neka od njih.

"Priznanje je vid procene pojedinačne kvalifikacije. Međutim, dok procena može predstavljati bilo kakvu izjavu o vrednosti stvarne kvalifikacije, priznavanje se odnosi na zvaničnu izjavu od strane nadležnog organa za priznavanje kojom se priznaje vrednost svedočanstva za koje se traži priznavanje (Isto, str. 11). U osnovi Lisabonskom konvencijom za priznavanje se definišu uslovi i uvode principi u proces priznavanja dokumenata između članica potpisnica Konvencije. Ona predstavlja deo Bolonjskog procesa.

Bolonjski proces predstavlja skup mera i aktivnosti posvećen ujednačavanju kvaliteta programa, efikasnog izvođenja nastavnog procesa, razmeni znanja i informacija – dinamiziranu pokretljivost unutar Evropskog regiona, posvećen efikasnom studiranju i sticanju kompetetnih znanja primenjivih u praksi. Kao takav, pred Univerzitet i Fakultet postavlja zahteve koji se moraju ispunjavati u definisanim rokovima. Na univerzitetu su urađeni okvirni kriterijumi za izradu novih nastavnih planova. Oni obuhvataju sledeće:

" - Nastava bi se organizovala trostepeno (4+1+3);

- Broj predmeta po semestru da bude 5, plus jedan izborni, a da svi predmeti budu jednosemestralni;
- Sedmično opterećenje studenata da ne bude veće od 25 časova;
- 60% nastavnog procesa da bude realizovano kroz praktičnu nastavu;
- Da se više pažnje posveti informatičkom obrazovanju i učenju stranih jezika;
- Da budu zastupljeni interdisciplinirani sadržaji;
- Da nastavni planovi izražavaju fleksibilnost kroz modulaciju studijskih programa, mogućnosti za produbljivanje jedne oblasti uz primenu kreditnog sistema;
- Da se u realizaciji nastavnog procesa vidi vođenje i pomaganje studentu umesto podučavanje;
- Da se ističe partnerski odnos i saradnja sa korisnicima usluga svakog od fakulteta. "

Pre primene ovog principa neophodno je izvršiti realno sagledavanje kompletne infrastrukture svakog fakulteta – od rešenja imovine, labaratorija, biblioteka, nastavnih planova, nastavnog osoblja, studentske službe, administrativnih službi, kao i genezu odnosa između fakulteta i Univerziteta. Neophodno je pristupiti realnoj oceni:

- nastavnih planova i programa,
- odnosu teorijskog i praktičnog znanja i ovladanih veština,
- dužina trajanja studija,
- kvalitet nastave,
- organizovanje poslediplomskih studija,
- naučno-istraživački rad,
- publikacije,
- angažovanje studenata u nastavi i njihov veći uticaj,
- uvođenje standarda kvaliteta,

- uticaj zakonskih rešenja na nivou BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta,
- integrisanost fakulteta u okruženju,
- autonomija upravljanja,
- finansijska autonomija,
- uvođenje Evropskog sistema prenosa bodova za sve studijske programe.

Nakon sprovedene analize izvršiti realno ocenjivanje polaznog položaja. U tom smislu neophodno je angažovati kompletan kolektiv. Da svaki pojedinac doprinese realnom sagledavanju polaznog položaja i ušestvuje u postavljanju sistema standarda koji će nas približavati zahtevima Bolonjskog procesa. To nalaže potrebu izrade autoevaluacije.

Okvirni sadržaj bi bio:

1. Autoevaluacija nastave,
2. Evaluacija zvanja,
3. Program obrazovanja,
4. Plan studija – program po predmetima,
5. Organizacija nastave,
6. Rad studenata,
7. Evaluacija naučenog,
8. Rezultati nastave,
9. Profesori – ocena,
10. Administracija,
11. Tehnološki resursi.

Autoevaluacija nastave obuhvata obradu određenih informacija opšteg značaja o Fakultetu, ciljeve, značaj i mesto zvanja koje se stiče završetkom studiranja u sistemu ciljeva Ekonomskog fakulteta u Brčkom (magistarske studije, doktorske studije, naučno-istraživački rad, projekti). Podaci koji utiču na evaluaciju zvanja obuhvataju kvantitativne podatke o fakultetu i učešće kvantitativnih podataka u strukturi Univerziteta.

Na osnovu njih se vrši analiza:

- sociološko-ekonomskog položaja fakulteta i zvanja na Univerzitetu,
- procesa donošenja odluka (sastav organa, teme, broj odluka i proces sprovođenja, odnosi između različitih organa, učestalost sastanaka).

Evaluacija zvanja podrazumeva strukturu i formalne mehanizme odlučivanja o zvanju koji se odnose na:

- plan studija, organizacija nastave, sredstva koja se koriste u nastavi,
- stepen autonomije u procesu donošenja odluka u okviru različitih organizacionih delova,
- zakonodavni okvir u odnosu na zvanje (značaj zvanja u strukturi zvanja na Univerzitetu i razvoj)

Ciljevi evaluacije polaze od novog plana studija i koncipiranja programa za sticanje zvanja.

Analiza i vrednovanje ciljeva se vrši sa aspekta:

- profil zvanja
- infrastruktura,
- ljudski resursi,
- organizacija uprave,
- politika kvaliteta nastave,
- studentska služba,
- broj studenata,
- usaglašenost ciljeva zvanja sa ciljevima Univerziteta,
- stepen prihvatanja ciljeva od strane okruženja i korisnika.

Uvođenje zvanja obuhvata niz aktivnosti kojima se vrši analiza motiva za uvođenje zvanja i potrebe za realizovanjem nastave do sticanja zvanja, potrebe za zvanjem u okruženju i postojeći plan i usaglašenost postojećeg sa planom sticanja – sticanje zvanja, kao i ponuda, tražnja i upis za zvanjem iz okruženja.

Program obrazovanja obuhvata analizu nastavnog plana sa aspekta profila obrazovanja potrebnog za sticanje zvanja, opšte karakteristike zvanja i doprinos fakulteta i Univerziteta, pri čemu se jasno ističe:

- značaj prakse i određivanje preciznog položaja u nastavnom planu,
- formulisanje i vrednovanje procesa organizovanja nastave,
- mesto specijalizacije u procesu sticanja zvanja,
- razlozi koji opravdavaju specijalizaciju,
- analizu raspodele kredita u okviru plana studija

Plan studija – program po predmetima je kompleksan dokument u čijoj izradi učestvuju nadležni profesori za predmet. On obuhvata:

- relevantne informacije za ocenu stepena organizovanosti nastave,
- ocenu programa nastave sa ciljevima,
- ocenu naučne savremenosti sadržaja programa i izvora koji se koriste u nastavi,
- opis metoda koji se koristi u nastavi,
- ocena broja studenata i profesora da li su "dovoljni" za sticanje zvanja.

Dokument mora da sadrži sve relevantne podatke o predmetu. On je deo opšte informativne publikacije o nastavnom programu na fakultetu.

Organizacije nastave se ocenjuje na osnovu zvanične pisane dokumentacije koja obuhvata posebno obradu sa aspekta:

- organa zaduženih za organizaciju nastave,
- perioda nastave i obim,
- nedeljni fond časova nastave i struktura,
- planiranje završnog ispita,
- položaj prakse u nastavi koja posebno obrađuje stepen prilagodavanja vežbi ciljevima sticanja zvanja, vremensko prilagodavanje vežbi, učešće različitih tipova vežbi u realizaciji nastave i kvalitet vežbi.

Razvoj nastave se odnosi na uvođenje savremenih metoda nastave tipa tutorstva.

Metodologija nastave se odnosi na ocenu primenjenih metoda u praksi, ocenu stepena didatičkih inovacija nastave, ocena stepena uključivanja studenata u proces nastave, analiza učešća tehničkih pomagala u nastavi, analiza usaglašenosti primenjenih metoda i broj studenata.

Posebno se obrađuje problematika ocena stepena realizacije nastave po predmetima, ocena stepena uticaja realizovane nastave na druge predmete, ocena vannastavnih aktivnosti kao i ocena sporazuma sa preduzećima sa kojima se saraduje u organizovanju izvođenja vežbi iz prakse.

Rad studenata obuhvata program koji se ocenjuje, na osnovu zahteva i posvećenosti studenata nastavi u učenju, odnos časova predavanja i vežbi i časova učenja.

Čas učenja je nedeljni prosek koji se zahteva od studenata po času i tipu nastave iz konkretnog predmeta. On predstavlja osnovu kojom se procenjuje ukupan broj časova za učenje – nastava, vežbe, praksa, seminarski rad, priprema ispita i ispit.

Evaluacija naučenog se oslanja na informacije o svim aktivnostima posvećenih sticanju zvanja upoređenih sa planom studiranja i cilj pojedinačnog predmeta. U tu svrhu koriste se sledeće činjenice:

- ispit,
- ispitni rezultati,
- kriterijumi za evaluaciju na ispitima,
- parcijalni ispiti,
- završni ispiti.

Rezultati nastave se odnose na važnije indikatore koji se odnose na nastavu:

- procenat napuštanja nastave na prvoj godini,
- procenat napuštanja nastave u prve dve godine,
- procenat prisutnosti studenata na ispitima (prijavljeni – ukupan broj)
- procenat uspešnosti (broj odličnih – izašlih na ispit)
- procenat prolaznosti (broj položenih – broj izašlih na ispit)
- globalna uspešnost u poslednje tri godine.

Za ocenu profesora se uzimaju sledeći podaci:

- prilagođenost profila profesora ciljevima nastave za određeno zvanje,
- struktura profesora po zvanjima,
- stepen korišćenja potencijala i kvaliteta profesora (odnos teorije i prakse)
- ocena kriterijuma za izbor profesora,
- ocena tipa sklopljenih ugovora sa gostujućim – honorarnim profesorima,

- promocija i ugled profesora.

Posebno se sagledavaju aktivnosti usavršavanja profesora sa aspekta: analize programa i inovacije u nastavi, učešće na seminarima, pojavljivanje u stručnim časopisima, knjige. Drugi aspekt ocene se odnosi na aktivnost profesora u nastavi sa aspekta nedolazaka na nastavu, zamene i stepen ispunjenja programa nastave.

Evaluacija profesora vrši se na osnovu sledećih elemenata: prihvaćenosti profesora, učešće na seminarima, pojavljivanje u stručnim časopisima, knjige.

Drugi aspekt ocene se odnosi na aktivnost profesora u nastavi sa aspekta nedolazaka na nastavu, zamene i stepen ispunjenja programa nastave.

Ocena evaluacije profesora se vrši na osnovu sledećih elemenata: prihvaćenost profesora, učešće profesora u nastavi, rezultati nastave, rezultati evaluacije nastave i uticaj svih elemenata na posledice preduzetih aktivnosti profesora.

Metod rada se odnosi na zahtev da :

1. Svaki profesor treba da izradi program za poveren mu predmet,
2. Svaki profesor sačini izveštaj o broju kredita i o ostalim elementima autoevaluacije,
3. Nakon sačinjenih izveštaja – katedre, profesori razmatraju i usvajaju objedinjene materijale o samoevaluaciji,
4. Neophodno je odrediti Komisiju za samoevaluaciju,, odrediti rokove i zadatke da na osnovu objedinjenih materijala sačine Konačan izveštaj o postojećim ili novim planovima studija sa rezultatima samoevaluacije na Ekonomskom fakultetu u Brčkom,
5. Izveštaj se podnosi Savetu fakulteta, a on prosleđuje Savetu univerziteta.

Prikazani metod samoevaluacije predstavlja deo procesa koji Bolonjska deklaracija inicira i koji mora da se uradi na fakultetu. On predstavlja deo obaveza i prema Univerzitetu. Kompleksnost materije i pristupa za primenu nije dozvolio da se detaljnije ulazi u pojedine segmente. On predstavlja polaznu osnovu za buduće aktivnosti.